

Οι έρημες πόλεις με τον τρόμο να πλανάται και τον θάνατο να σεργιανά ανενόχλητος είναι συναφασμένες με την ιστορία της ανθρωπότητας.

Από ιούς κατασκευασμένους σε εργαστήρια που το «έσκασαν» έως την μαύρη πανώλη που αφάνιζε ολόκληρες πόλεις τον Μεσαίωνα, οι επιδημίες τροφοδοτούσαν πάντα την

φαντασία των συγγραφέων.

Από τα μεσαιωνικά χρόνια έως σήμερα οι επιδημίες κατέχουν πρωταγωνιστικό ρόλο στην πεζογραφία λόγω του υψηλού συμβολισμού τους.

Η εν εξελίξει κρίση που βιώνουμε από τα τέλη Δεκεμβρίου με την επιδημία του νέου κορωνοϊού που ξεκίνησε από την Κίνα και εξαπλώνεται ανεξέλεγκτα, έχει οδηγήσει και θα συνεχίσει να οδηγεί σε πρωτοφανείς καταστάσεις. Στη λογοτεχνία πολλές είναι οι ιστορίες που εκτυλίσσονται εν μέσω λοιμών, αλληγορικών ή και αληθινών. Δεν είναι επίσης λίγες οι περιπτώσεις που μελλοντολογικά έργα στη λογοτεχνία ή στον κινηματογράφο μοιάζουν να έχουν προβλέψει καταστάσεις ανάλογες ή και όμοιες με αυτές που βιώνουν σήμερα άνθρωποι σε όλον τον πλανήτη.

Ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή. Στην αρχή της «Ιλιάδας» (ραψωδία Α') ένας λοιμός θερίζει το στρατόπεδο των Αχαιών, εξαιτίας της ασέβειας που επέδειξε ο Αγαμέμνωνας απέναντι στο θεό Απόλλωνα. Στο πέρασμα από το έπος στην αρχαία τραγωδία στον «Οιδίποδα Τύρανο», μια θεόσταλη συμφορά, μια φοβερή επιδημία αφανίζει ανθρώπους, ζώα και φυτά στην πόλη της Θήβας, αλλά ο βασιλιάς της Οιδίποδας αργεί να συνειδητοποιήσει το παιχνίδι της μοίρας που εξυφίνεται ερήμην του. Εκεί πιστοποιείται η αδυναμία του ανθρώπου να αποδεχτεί τις αρρώστιες που του θυμίζουν τη θνητότητα και τη ματαιότητα της ύπαρξής του. Ο Θουκυδίδης βέβαια, οπαδός του Ιπποκράτη, επιχειρεί να δώσει μια ορθολογική ερμηνεία στον λοιμό που ξέσπασε στην Αθήνα στον Πελοποννησιακό Πόλεμο και αποδεκάτισε το 1/3 του πληθυσμού της.

Όσα επομένως παρακολουθούμε τον τελευταίο καιρό για τον κορωνοϊό στην Κίνα δεν είναι καινούργια. Πρωτόγνωρη είναι η δραματοποίησή τους από τα ΜΜΕ, μολονότι σε άλλες εποχές οι επιδημίες άφησαν πίσω τους εκατομμύρια νεκρούς. Χαρακτηριστικότερα παραδείγματα η πανούκλα που έπληξε την Ευρώπη κατά τον Μεσαίωνα, με τα θύματα να υπολογίζονται γύρω στα 75-100 εκατομμύρια, ενώ η ισπανική γρίπη του 1918 ήταν πιο θανατηφόρα από τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Οι πληροφορίες που έρχονται από την Κίνα αναφέρονται μόνο στα αυστηρά μέτρα των αρχών και στους περιορισμούς των μετακινήσεων, αλλά δεν μαθαίνουμε τίποτε για τις σκέψεις των κατοίκων της αχανούς χώρας, νοσούντων ή μη. Ένας λαός εκπαιδευμένος στην πειθαρχία απλώς υπακούει στις εντολές της κυβέρνησής του, ή δίνει και άλλες διαστάσεις στο κακό που τον βρήκε;

Στη Δύση πάντως την ερμηνεία ανάλογων φαινομένων έχει αναλάβει η λογοτεχνία. Στην

«Ιλιάδα» και στον «Οιδίποδα» υπεύθυνοι είναι οι πολιτικοί ηγέτες και τα ανομήματά τους.

Στο «Δεκαήμερο» του Βοκάκιου η πανώλη χρεώνεται στην κοινωνική σήψη και στην ηθική διαφθορά. Από τον θεό-τιμωρό περνάμε σε μια νέα πηγή του μιάσματος, τους ίδιους τους ανθρώπους.

Το αναπόφευκτο τέλος κλονίζει τις θεσμοθετημένες βεβαιότητες. Καμιά λιτανεία και κανένα τρισάγιο δεν θεραπεύουν, ο θεός μένει αμέτοχος στο δράμα, βασιλιάδες, κληρικοί, ακόμη και γιατροί καθίστανται ανίσχυροι, δίνοντας την ευκαιρία για συμπεριφορές διαφορετικές από εκείνες που επικρατούν σε περιόδους ευνομίας. Η ηθική τάξη διασαλεύεται, η παραβατικότητα αυξάνεται, το κυνήγι των εφήμερων απολαύσεων αποθεώνεται και η επιδημία λειτουργεί σαν παντοδύναμο άλλοθι που καταργεί τις κοινωνικές συμβάσεις. Οι κάτοικοι της Φλωρεντίας στο «Δεκαήμερο» βρίσκουν καταφύγιο στην εξοχή, ενώ εκείνοι του Οράν στην «Πανούκλα» του Α. Καμύ παλεύουν για να κρατηθούν στη ζωή, εξοφλώντας μ' αυτήν τα γραμμάτια του θανάτου που πλησιάζει.

Τις περισσότερες φορές πάντως η νόσος καταγράφεται ως αόρατος και ύπουλος εχθρός. Ο ιός εισβάλλει στα ανυπεράσπιστα σώματα, ενώ οι ασθενείς εμφανίζονται είτε ως συνένοχοι της σύρραξης είτε ως παράπλευρες απώλειες. Ωστόσο, όσο περισσότερο καλλιεργούνται η εμπιστοσύνη στην επιστήμη και η αλληλεγγύη ως ηθική στάση προς την κοινότητα τόσο θα μεγαλώνει η απόσταση από την τρομολαγνεία. «Ξέρω πως αν κάτι έχει νόημα σ' αυτό τον κόσμο είναι ο άνθρωπος» έλεγε ο Καμύ.

Γράφει η Έλενα Σταύρου, Δικηγόρος, σπουδάστρια στο Δημόσιο ΙΕΚ Ιωαννίνων στο Τμήμα Δημοσιογραφίας, Συντακτών και Ρεπόρτερ